

ка аутентичности и самосвојности приближи (а не супротстави) његовом настојању да књижевним средствима превазиђе субјективност. Кроз Флоберово дело ауторка разматра крупна питања приповедачког поступка, односа фикције и збиље, мита, вере, историјског и аутобиографског у роману, те њено истраживање стоји као полазиште и узор будућим читаоцима.

Др Милица Винавер Ковић
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за романистику
mvinaver@gmail.com

UDC 821.163.41.09 Andrić I.

ЛИЦА ЕРОСА У АНДРИЋЕВОМ ДЕЛУ

(Тихомир Брајовић. *Грозница и њодвиџ*. Београд: Геопоетика, 2015)

Након *Заборава и њонављања* (2009) и *Фикције и моћи* (2011), новом студијом *Грозница и њодвиџ* Тихомир Брајовић употпуњује својеврсну херменеутичку трилогију посвећену опусу Иве Андрића. Функционално се надовезујући на поједине теме прва два дела сугерисаног триптиха – попут слике касаблијског света, питања приповедних поступака, односа појединац/моћ, партикуларно/колективно – аутор новом књигом интерпретација прати „путању“ коју у Андрићевим прозним остварењима формирају различите еманације еротизма.

Сама композиција Брајовићеве студије даје повод да у њој препознамо особени херменеутички роман чији су „главни јунаци“ управо трансформације, варијације, прикривена или јасније видљива „лица“ еротских искустава, опсесија, фантазама, аберација у Андрићевој прози. Таквом утиску доприноси и то што у *Грозници и њодвиџу* није циљ академски хладно предочавање дијахронијске генеze назначених топоса, тема, мотива, већ препознавање „унутрашње логике“ њихових промена, типолошког распона, видова реализације, поступака „мимикрије“, што на крају резултира новим увидом у поетичке основе Андрићевог стваралаштва, чак извесним превредновањем владајућег мњења о стваралачком сензибилитету аутора *Проклетје авлије*.

Наиме, након пролошког сегмента којим се покреће питање да ли Андрићево посезање за мотивима сексуалности, еротско-платонистичких чежњи и плотских опсесија представља тек потпору специфичног антрополошког песимизма и мрачне слике света, а не и одраз значајније поетичко-светоназорне компоненте која усложњава његове приповедне светове, Брајовић се у поглављу *Двосируки њонор: чулности и уобразиља* превасходно усредсређује на анализу приче *Бајрон у Синџри*, у којој проналази једну од граничних тачки широког спектра манифестација ероса у Андрићевом делу. Реч је, заправо, о настојању да се, описом сусрета Бајрона и неименоване Португалке, обликује искуство прожето амбиваленцијама и несводивошћу, грозничава реакција чула скопчана са понорним увидом духа, интригантна саусловљеност плоти и просијавања агапеа, све то као одраз *еројске имажинације* која се у Андрићевом прозном опусу „појављује као свеприсутно, каткад

наизглед скрајнуто, а каткад средишње, јарко осветљено поприште непрестаног и неразмрсивог сукоба људских инстиката и маштања, стварности и илузија, блискости и нетрпељивости, самодовољности и солидарности“ (54).

У наставку, у сегменту *Рајске модрице: ѓреџници и свеци*, у настојању да анализира мене еротизма и различите видове манифестовања еротске имагинације, Брајовић поступно проширује контекст тумачења, испитујући зазорну страну ероса, међусобно огледање религиозног и чулног узлета, посвећујући се, поред осталог, и приповеткама *Смрт у Синановој њекији*, *У мусафирхани* и *Чудо у Олову*. Сугерисани увиди заправо постају медијална етапа тумачења пред артикулацијом једног од кључних теоријских ослонаца и интегративних фактора студије – реч је о увођењу појма *инџимне друшћивености*, далекосежно функционалног за даљи херменеутички ток.

Инџимна друшћивеност, наиме, подразумева „скровити психички простор у којем се социјалне релације и пројекције исказују управо кроз интеракцију с оним што чини имагинарни [...] лично припадајући и долични свет наше еротичности“ (86–87). У корелацији, дакле, са *еројском имагинацијом*, *инџимна друшћивеност* подразумева „поље“ осетљивог „одмеравања“ и саусловљености манифестација фантазма и интерперсоналног контекста, либидинозних струјања и кодификације међуљудских/друштвених односа, што постаје плодотворна раван анализе, будући да карактеризација Андрићевих јунака неретко зависи од сучељавања њихове еротске интенције са оквирима живљења у заједници, тј. од „преламања“ конвенција друштвене егзистенције кроз индивидуалну „оптику“ условљену успоном жеље.

Већ у аналитичкој деоници у чијем фокусу су *Пућ Алије Ђерзелеза* и *Мусџафа Маџар*, следствено описаној сфери интерпретативног интересовања, убедљиво су показани различити видови неравнотеже и „кривог срастања“ између пројектованих еротских „снова“ и представе коју о себи поседују ликови у друштвеном контексту. Када се пажња усредсреди на јунаке *Проклеће авлије*, уз доследно одржање аналитичког фокуса на специфичној динамици *еројске уобразиље* и *инџимне друшћивености*, на делу је тумачење различитих облика реализације *имагинације* као *ујочичија* и као *мучилишћиа* Андрићевих јунака (139).

Наредно, најопсежније поглавље студије, *Мрачна иџрачка: ѓоројадни и украћени ерос*, изразитије је посвећено романима *Травничка хроника*, *Омер џаџа Лаџас* и *На Дрини ћурија*, уз интерпретацију и знатно краћих прозних остварења чија значења кореспондирају са најобимнијим Андрићевим приповедним подухватима. У истакнутој етапи тумачења, уз дискретно надовезивање на већ остварене закључке у студији *Заборава и џонавања*, једним делом посвећене анализи хоризонта искуства касаблијске заједнице, остварује се широк спектар увида – од упућивања на афективну динамику масе, тј. канетијевског *масовног џела* које се претаче у кајзеровску слику гротескно-марионетског карневала, преко препознавања обрса фигуре куртоазног љубавника у лику Ћоркана, до истицања *уметнички субверзивне ојсцености* која се у Андрићевој прози, као у *Аникимим временима*, испољава најчешће у „парадоксалном тематизовању онога што је зазорно у далекосежнијем, културно и антрополошки схваћеном значењу речи“ (200). Указује се, дакле, на протејске, аберативне, виолентне или сублимиране, неконтролисане или пак амбивалентне, привлачно-узнемирујуће „образине“ ероса које, евидентно је, знатно израженије, разноврсније и суптилније него што се у први мах чини, „прошивају“ Андрићев приповедни свет.

Када је реч о наставку анализе у назначеном поглављу, могуће је, између низа интерпретативних минијатура, акценговати тумачење реактивно-нихилистичког, *хедонистичког ајсолућизма* Латаса, минуциозно херменеутичко „детектовање“

либидинозног струјања у *Травничкој хроници*, или пак анализу *Госпођице* у светлу родне проблематике. Свим тим се заправо употпуњује корпус манифестација ероса које су још увек одјек различитих, неретко понорних, каткад узношећих, често обеспокојавајућих искустава. У епилошком поглављу *Подвиџ без ђрознице: курџоазна ујојија*, пак, постаје евидентно да хоризонт Андрићевог преовлађујућег антрополошког песимизма прожимају и модуси *еројског ујојизма*, препознатљивог по *сублимајивној имагинацији без џонорносџи, ујојијској анонимизацији* као у случају *Жене на камену*, или утопијском *елевацијском џојосу*.

Другим речима, отклон од мрачније и зазорније представе ероса која, наравно, није потпуно хомогена и предвидљиво поновљива, остварује се у визији која подразумева чин „провизорне, дезилузионистичке ‘вере’ без светих истина и безусловних веровања“ (327), која, дакле, пројектује егзистенцију ослобођену од репетитивних цивилизацијских „формула“ преуређења света и упућену на истовремено утопистичко и деидеализовано, потенцијално недодовлатно и пожељно *неусторично* искуство постојања. Тиме се, сходно увидима претходне Брајовићеве студије о Андрићу, *Фикција и моћ*, фигури *либералног ироничара* претпоставља специфичан алтер-его и/или комплементарно „лице“ *курџоазног ујојистие*, неопходно да би се показала ширина интелектуално-егзистенцијалног хоризонта остварена идејно-семантичким планом Андрићевог прозног опуса. На крају, назначеним увидима, изведеним анализом на фону разматрања проблема еротизма код, поред осталих, Батаја, Маркузеа, Лумана, Дени де Ружмона, у крајњој инстанци се превреднује и један део предвидљивог интерпретативног мњења о Андрићевом делу.

Мср Горан П. Коруновић
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за српску књижевност са јужнословенским књижевностима
g.korunovic@gmail.com

UDC 821.09
UDC 821.163.41.09

У ПОТРАЗИ ЗА ИЗГУБЉЕНИМ МЕТОДОМ: СРПСКА КЊИЖЕВНА КРИТИКА ПОНОВО СТЕЧЕНА

(Јован Пејчић. *Зрна, расад, жетива*: Српска књижевна историографија; српска књижевна критика. Београд: Altera books, 2015)

Наука о књижевности нестабилна је и преиспитивању склона област хуманистике. Ипак, њена постојаност, епистемолошка и онтолошка оправданост у свеколиком научном поретку више пута је потврђена. Теоријски и историјски опремљено улажење у простор књижевне историографије и књижевне критике и њихово истраживање са становишта историје идеја приметно је и никада духовно исплативо, али преко потребан подухват за дубинско и далекосежно стваралачко и интелектуално саморазумевање једне књижевне или културне заједнице. Јер, теоријско расветљавање и селектовање књижевноисторијских идеја и појава указује на полазишта и исходе оне историјске свести која је конститутивна за обухватање и образложење интелектуалних, естетичких, стваралачких, али и егзистенцијалних

ISSN 0543-1220 | UDC 82(05)

ЗБОРНИК МАТИЦЕ СРПСКЕ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК

Уређивачки одбор

Др ИСИДОРА БЈЕЛАКОВИЋ, секретар, Др ЈОВАН ДЕЛИЋ,
др БОЈАН ЂОРЂЕВИЋ, др ПЕР ЈАКОБСЕН, др ОЛГА КИРИЛОВА,
др МАРИЈА КЛЕУТ, др ПЕРСИДА ЛАЗАРЕВИЋ ДИ ЂАКОМО,
др ГОРАН МАКСИМОВИЋ, др ГОРАНА РАИЧЕВИЋ, др ИВО ТАРТАЉА,
др СВЕТЛАНА ТОМИН, др РОБЕРТ ХОДЕЛ, др ВИДА ЏОНСОН ТАРАНОВСКИ

Главни и одговорни уредник

Др ЈОВАН ДЕЛИЋ

КЊИГА ШЕЗДЕСЕТ ЧЕТВРТА (2016), СВЕСКА 1

МАТИЦА СРПСКА

САДРЖАЈ

Студије и чланци

Др Ана В. Вукмановић, <i>Лирика у њој: из њојске креињања усмене лирике</i>	7
Др Моника Ђ. Фин, <i>Гроф Сава Владиславић Раџузински и Венеција</i>	25
Јелена С. Радосављевић, <i>Асијски Каџанинове есејскије у књижи Српска књижевност у средњем веку</i>	39
Јана М. Алексић, <i>Каџанинова философска „непрекидна свежина свеиња“ (есејска и културноисторијска свесна Милана Каџанина у књижи Случајна открића)</i>	59
Др Маја Д. Стојковић, <i>Парадоксни јунак у драми њарадокса (Пиранделовски јунак њре Пирандела у заборављеној Ђоровићевој драми Наше позориште)</i>	83
Др Драган Л. Хамовић, <i>Национално њло и модерноси у књижевној мисли и њракси младобосанаца</i>	93
Др Предраг Ж. Петровић, <i>Слика Византије у српским авангардним њуњисима</i>	103
Мср Вук М. Петровић, <i>Хајдеџерова разџрадња свих филолошких њемеља</i>	115
Др Младен М. Јаковљевић, <i>Конкреиизација и деконкреиизација свиварноси у Пинчономом роману Дуга гравитације</i>	139
Др Душан Р. Живковић, <i>Историја и фикција у роману Прашко гробље Умбериња Ека</i>	155
Др Никола Р. Бјелић, <i>Расишава о слободи и моралу у комаду Либертен Ерик-Емануела Шмиња</i>	175
Др Ђорђе М. Деспич, <i>Павловићево чињање Насиасијевиња</i>	191

Тихомир Осњојић

Др Душан М. Иванић, <i>Тихомир Осњојић њред класицима српске књижевности</i>	205
--	-----

Др Миодраг С. Матицки, <i>Тихомир Осјојић у контексту националног и просветитељског програма Мајнице српске</i>	211
Др Биљана Ж. Шимуновић-Бешлин, <i>Тихомир Осјојић – између личног и јавног интереса</i>	217
<i>Поводи</i>	
Др Весна В. Елез, <i>О стогодишњици рођења Ролана Барџа</i>	231
<i>Интервју</i>	
Др Зорица С. Бечановић Николић, <i>Шекспир и француска постмодерна филозофска теорија: разговор са Ричардом Вилсоном</i> .	243
<i>Прилози и грађа</i>	
Др Радослав Љ. Ераковић и Др Зорица П. Хаџић, <i>Пренумерације као прилози за изучавање приватног живота Срба у 19. веку (2)</i> .	253
<i>Оцене и прикази</i>	
Др Зорица С. Бечановић Николић, <i>Методолошко самопреиспитивање у ери глобализације</i>	263
Др Снежана М. Вукадиновић, <i>Ви не знате шта је то слобода</i>	268
Др Љиљана М. Јухас-Георгиевска, <i>Словенски преводи Житија Светог Антонија у светлости српске рукописне традиције</i>	270
Др Душица Д. Тодоровић, <i>Књига слика и разговора: Велико путовање Герасима Зелића</i>	274
Др Милица Винавер-Ковић, <i>Флобер за посвећенике и за почешнике</i> .	281
Мср Горан П. Коруповић, <i>Лица ероса у Андрићевом делу</i>	285
Јана М. Алексић, <i>У појрази за изгубљеним методом: српска књижевна кришка поново сечена</i>	287
Др Јован М. Делић, <i>О поезији и култури, идентитету и континуитету</i>	293
Др Светозар Ђ. Кољевић, <i>Закони као извори правосудног хаоса</i> . .	295
Дуња С. Ранчић, <i>Поетика и припадање</i>	300
Упутство за припрему рукописа за штампу	305
Contents	309